

УДК 811.111'373'276

У. Потятиник, канд. філол. наук, доц.
Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів

ЛЕГІТИМАЦІЯ КОНСЕРВАТИВНИХ ФРЕЙМІВ: КОГНІТИВНИЙ АНАЛІЗ

Даною розвідкою автор ставить за мету проаналізувати когнітивні структури (експліцитні та імпліковані фрейми та культурні наративи), котрі артикулюються в мовленні сімох кандидатів на посаду президента США від Республіканської партії під час телевізійних дебатів в процесі попередніх виборів. Дослідження демонструє яким чином та за допомогою яких мовних засобів активація консервативних фреймів сприяє "оприявленню", закріпленню та легітимації консервативного світобачення.

Ключові слова: легітимація, фрейм, активація фрейму, культурний наратив.

В розвідці пропонується аналіз трансльованих телеканалом CNN президентських дебатів між кандидатами від Республіканської партії (РП) США, котрі відбулися в червні 2011 р. у Нью-Гемпширі. Це були одні з перших теледебатів на етапі т. зв. "праймеріз" (primaries), попередніх виборів, що зібрали сімох претендентів (Р.Санторума, М.Ромні, М.Бакмен, Г.Кейна, Н.Гінґріча, Т.Поленті та Р.Пола) змагатися за право бути номінованим кандидатом в президенти від РП. Завдання даного дослідження – з'ясувати яким чином учасники дискусії обстоюють легітимність принципів, цінностей та поглядів, сповідуваних консерваторами США. Оскільки легітимація може "конструюватися" різними способами, ми ставимо перед собою мету простежити як вона вибудовується за допомогою когнітивних структур, активованих учасниками свідомо чи неусвідомлено і які шляхом багаторазової активації сприяють закріпленню доктрин консервативної ідеології.

1. Легітимація дискурсивних практик.

Під легітимацією розуміють намагання зі сторони суспільних агентів, котрі задіяні в тій чи іншій соціальній практиці, довести легітимність цієї практики. Більшість сучасних підходів до розуміння легітимації більшою чи меншою мірою беруть початок від її тлумачення Вебером, який стверджував, що "...домінуюча сила, намагаючись виправдати своє існування, ніколи не обмежується апеляцією до матеріального, емоційного чи ідеалістичного начала. Окрім зазначеного, кожна така система намагається (с)формувати та культивувати віру в свою легітимність" [11, с. 213]. Легітимація будь-якої суспільної практики (її ідеології, системи цінностей тощо) полягає в безперервному відстоюванні своєї валідності.

Ван Лювен розрізняє (1) легітимацію *авторитетом*, тобто через апеляцію до авторитету традицій, звичаїв та суспільних норм; (2) *моральні настанови*, тобто легітимацію шляхом апелювання до моралі та системи цінностей; (3) *раціоналізацію*, яка, засобами традиційної логіки та знань намагається довести концептуальну валідність об'єкта легітимації і, нарешті, (4) *міфопоетику*, де легітимація досягається шляхом наглядних прикладів – історій, в яких легітимні дії винагороджуються, а нелегітимні – караються [10, с. 106].

В даному дослідженні ми ставимо перед собою мету розглянути інші форми легітимації, зокрема такі, що базуються на активації когнітивних структур. До них зазвичай відносять фрейми, метафори, прототиби та культурні наративи, котрі оперують за межами рівня свідомості, тому їхня дія, по-суті, невидима, а відтак неусвідомлена. З цього огляду їх можна вважати ефективним засобом легітимації ідеологій, систем цінностей та світоглядних парадигм. В даній розвідці ми спробуємо продемонструвати яким чином і на яких рівнях відбувається активація фреймів, що сприяють легітимації принципів та цінностей консервативного світогляду.

2. Фрейми і культурні наративи як когнітивні структури.

В розвідці тлумачення фрейму суголосне з концепцією Дж. Лакофа про "ідеалізовані когнітивні моделі" [6,

с. 66-88]. На думку Лакофа, знання, репрезентоване семантичним фреймом, є концептуалізацією досвіду, що зовсім не обов'язково збігається з реальністю [там само, с. 66-88]. Крім того, ми відштовхуємося від ідеї Філмора про те, що дати визначення будь-якому слову мови можна лише відносно певного фрейму [5, с.115] і що слово не тільки "висвічує" той чи інший концепт, але й конкретизує перспективу, з якої його розглядати [ibid.]. Фрейм складається з елементів, котрі Філмор назван "семантичними ролями" [5, с.114-117]. Кожна семантична роль передбачає низку обмежень на те, що може "виконувати" цю роль. Між ролями неодмінно існують певні відносини, а кожна роль передбачає низку пресупозицій. Окрім того, за кожним конкретним фреймом "закріплений" певний сценарій, тобто послідовність дій чи подій, котрі визначають, що може відбуватися в межах фрейму. Це означає, що з фреймом неодмінно пов'язані певні очікування щодо того, як можуть розгортатися події в його межах. Виходячи з завдань даної розвідки, важливо збагнути, що використання будь-якої лексеми спонукає когнітивне "оприявлення" цілої (стереотипної чи прототипної) ситуації, в межах якої ця лексема актуалізує своє значення, і аби (з)розуміти якийсь конкретний концепт, необхідно розуміти цілу систему пов'язаних із нею концептів. Фрейми, таким чином, є багатоелементними когнітивними моделями, кожна з яких наділена серією лінгвістичних і культурних компонентів та асоціацій, включаючи пресупозиції та інференції [9]. Останні, своєю чергою, імпліцитно скеровують яким чином інтерпретувати використовуваний мовний матеріал. За В.Дем'янковим, процес інтерпретації супроводжується використанням т.зв. "бібліотеки фреймів", своєрідних пакетів інформації, що забезпечують знання типових об'єктів та подій. Ці дані також включають знання абстрактної схеми – скелет для опису довільного чи поодинокого випадку, – та безліч "дій за замовчуванням" для типових членів класу. Такі дії дають можливість відтворювати відсутні елементи, уможливають певні очікування та фіксують відхилення від традиційного чи типового стану справ [1, с.189]

Вважається, що фрейми як відносно прості когнітивні структури, що уможливають значну частину нашого мислення, вибудовують ще складніші конструкти – культурні наративи (КН). Тобто в основі культурного наративу лежить складніша чи простіша конфігурація низки фреймів – "сценаріїв із фреймовою основою та ускладненою структурою" [7, с.23]. Як і фреймам, КН притаманна низка семантичних ролей, зокрема протагоніста (-ів), послідовності дій та інструментарію [ibid.] Як і фрейми, культурні наративи здатні впливати на наше розуміння подій та явищ. Шляхом наративу суспільні та політичні явища транслюються в звичні, всім зрозумілі архетипні сюжети, в котрих закладені, – що дуже істотно, – культурні, ідеологічні та моральні цінності. Крім того, оскільки наративи пов'язані на нейронному рівні, їхня емоційна структура (злість, страх, гнів то-

що) нерозривно пов'язана із драматичною структурою (герой, ворог тощо) [ibid.].

3. Активізація консервативних фреймів у мовленні учасників теледебатів.

Виходячи з положення Філмора про те, що дати визначення слову можна лише з перспективи принаймні одного фрейму, почуте слово (чи інша одиниця мови) відразу активує пов'язаний із ним фрейм чи низку фреймів. Впродовж майже 2-годинних дебатів кандидати від РП на президентську номінацію оперують мовою, що викликає в свідомості концептуальні фрейми, які, своєю чергою, відтворюють, повторюють та, відповідно, підсилюють принципи консервативної ідеології та її систему вартостей. Як вже зазначалося, будь-який фрейм моделює сприйняття в такий спосіб, що увага фокусується на одних аспектах проблеми, а не на інших. Власиво, увага може відволікатися від аспектів, котрі заслуговують більше уваги. В кожному випадку аналізованого фрейму ми ідентифікували релевантні лінгвістичні маркери, включаючи речення і їх фрагменти, що експлікують фрейми, слова і словосполучення, які їх активують, а також культурні нарративи, які є особливо потужним засобом легітимації ідей, що стоять за тим чи іншим фреймом. В багатьох випадках впізнаваність таких маркерів та підказок цілком залежить від контексту та позамовних фонових знань. З огляду на обмеження на обсяг статті ми подаватимемо лишень кілька прикладів фреймів у кожному конкретному випадку, хоча аналогічні приклади можна знайти в транскрипті теледебатів.

3.1. Експлікація фрейму на рівні речення

Як і можна сподіватися, фрейми насамперед активуються при їх експліцитній артикуляції. Тому рівень речення – найбільш поширений та однозначний спосіб активізації фрейму.

Фрейми, котрі артикулюються в ході дебатів його учасниками, є відомими і вельми поширеними в американській культурі, що й проголозовано, адже тільки так вони можуть виконувати політичну функцію апеляції до потенційного електорату. Оскільки завдання обмеження ролі федерального уряду традиційно посідає чи не основне місце в будь-якій консервативній програмі, всі кандидати впродовж трансляції експлуатують фрейм, який можна було б іменувати [Обмеження-функцій-уряду]. Така позиція щодо ролі уряду віддзеркалює глибоко вкорінене переконання консерваторів, що уряд лімітує індивідуальні свободи (обстоювання індивідуальних свобод – ще один засадничий принцип консервативної ідеології), отож функції уряду, особливо в економічних питаннях, повинні бути строго обмежені:

- PAWLENTY: *...if you do those things, as I've proposed, including cut spending, you'll get this economy moving and growing the private economy by shrinking government.*

- ROMNEY: *It's a huge power grab by the federal government... It's wrong for America.*

Домагання звужити функції уряду та скоротити, якщо не цілком ліквідувати, частину урядових департаментів пронизує всю консервативну ідеологію і когнітивно пов'язане з іншим фундаментальним фреймом – [Всеволодність Ринку] через суміжність одних та накладання інших елементів у цих двох фреймах. Якщо демократи схильні інвестувати значну владу і кошти в уряд, республіканці переконані, що всі питання – і не тільки ті, що пов'язані з бізнесом – повинні саморегулюватися ринковою економікою. Природно, що ці два фрейми домінують в дискусії між консервативними кандидатами, тим паче орієнтованими на аудиторію виключно консервативного штибу:

- ROMNEY: *I think fundamentally there are some people – and most of them are Democrats, but not all –*

who really believe that the government knows how to do things better than the private sector.

- CAIN: *If they (big companies – У.П.) fail, the free market will figure out who's going to pick up the pieces.*

- PAUL: *Property and free society should be owned by the people, and it shouldn't be regulated to death by the governments, whether it's Washington, D.C., or local governments.*

Така беззастережна віра в силу ринку виявляється в тому, що він репрезентований в висловлюваннях щонайменше чотирьох кандидатів як "вищий розум", здатний приймати рішення, причому найоптимальніші рішення⁵, в зв'язку з чим уряду повинна бути відведена суто допоміжна роль:

- ROMNEY: *...The right way for America to create jobs is... to keep government in its place and to allow the private sector... to create a brighter future for our kids and for ourselves.*

Нерідко уряд та його структури зображаються як такі, що перевищують свої повноваження і наступають на "територію" приватного сектора, як от у наступному висловлюванні Ньюта Гінгріча, який вважає, що для того, аби США могли утримувати лідерство в галузі авіонавтики, потрібно обмежити функції НАСА⁶ та передати їх приватним компаніям:

- GINGRICH: *NASA is standing in the way of it, when NASA ought to be getting out of the way and encouraging the private sector.*

Показово, що обидва фрейми представлені через різні модальні структури (*the right way... is to keep government; NASA ought to be getting; it shouldn't be regulated etc.*). Вочевидь актуалізовані форми модальності відбивають бажаний для мовця стан справ, що в даному випадку передбачає перехід до республіканської форми правління.

3.2. Лексичне маркування фрейму

Вибір лексики з відповідним когнітивним потенціалом виявляє себе не менш потужним засобом у активізації фреймів. Дані когнітивістики свідчать, що ми мислимо в термінах концептуальних фреймів, а слова називають елементи цих фреймів, таким чином активуючи їх [7, с.133]. В якийсь момент під час дебатів, коли обговорювалося питання робочих місць та відродження економіки в країні, від аудиторії поступило запитання щодо ставлення кандидатів до закону, який у американському праві іменується *right-to-work legislation*. Термін *right-to-work*, з нашого погляду, активує потужний консервативний фрейм, отож поміркуємо що стоїть за ним і який когнітивний ефект він справляє на слухача. Як фрейм, у якому вже закладена перспектива бачення проблеми, він структурує в певний спосіб описувану ситуацію, окреслює коло проблем у межах цієї ситуації та задає можливі варіанти виходу із неї. Лексема *right*, коли її вживати в сенсі "право на щось", позначає важливу цінність – свободу, якою наділені члени суспільства. Іменник, який сполучується із *right to*, лексема *work* в нашому випадку, вказує на локус проблеми. Що ж ховається за словосполученням *right-to-work legislation*? Згідно з цим законодавством, працівники мають право вирішувати, чи вступати до відповідної профспілки чи ні. Прихильники закону зазначають, що профспілки не повинні наполягати на обов'язковому членстві працівників і вимагати від усіх сплачувати високі членські внески. Таким чином, *right-to-work* тлумачиться як "право не вступати до профспілки". Проте, якщо проаналізува-

⁵ Недарма відомою консервативною тезою є *The market knows best* – У.П.

⁶ Урядове агентство США в галузі дослідження космічного простору.

ти інтуїтивну інтерпретацію, ту, яка мимоволі "напрошується", якщо не знати істинного значення зазначеного виразу, він найвірогідніше зчитуватиметься як "право на працю/працевлаштування". Власне тому, що словосполучення *right to sth* когнітивно імплікує невід'ємне право на щось, розум підсвідомо фіксує, що будь-яка вимога, пов'язана з ним, є цілком правомірною. Заданий ракурс проблеми обходить стороною питання профспілкового членства – яке на відміну від права на працю, є далеко не однозначним – оскільки профспілковий фрейм відсутній у фреймі "право на працю". Фактично, в даній мовній репрезентації фрейм профспілки на виробництві підмінений фреймом "право на працю", а ставлення до останнього є, зрозуміло, однозначно позитивним. Логічно припустити, що така підміна фрейму на користь консервативного світогляду є свідомою маніпулятивною стратегією. Зв'язок лексеми з референтом був би прозорішим, якщо б використовувалися інші терміни, скажімо, "право вибору" чи "право профспілкового членства". Фреймінг проблеми через *right-to-work* робить неможливою дискусію про непросте питання профспілок в суспільстві. Він приховує засадничу консервативну ідею опозиції до тред-юніонів, оскільки їхня діяльність в кінцевому підсумку негативно позначається на прибутках великого бізнесу. Тому формулювання *right-to-work* маскує консервативний фрейм [Обмеження влади профспілок] і, водночас, запрограмує позитивне ставлення до референтного концепту. Для консерваторів класифікаційна ознака "партійна приналежність" в цій одиниці безпомилково ідентифікується когнітивною ознакою "республіканець/республіканський" [2, с.210].

Ефект легітимізації даного фрейму виникає з природної схильності людей ставати на сторону того, що їм видається моральним [7, с.94]. Обстоювання права на працю є моральним, а, отже, правильним кроком. Але яким власне чином відбувається активація фрейму? З точки зору мережі нейронів, які уможливають діяльність людського мозку, існує зв'язок-схема між формою і значенням, котрі пов'язують форму *right* та 'right', значення [7, с. 235]. Як наслідок активації цього кола, слово активує концепт. Концепт, своєю чергою, активує цілий фрейм, котрий активує систему, в яку цей фрейм вмонтований [7, с. 235].

Дані когнітивістики свідчать, що якщо один і той самий фрейм раз-у-раз активувати впродовж певного часу, він фізично вбудовується в структуру мозку, тобто безпосередньо стає частиною його нейронної структури. Легітимізація фрейму з цього огляду відбувається нижче рівня свідомості, майже автоматично.

Як і можна було прогнозувати, всі учасники дебатів, які виголошували свою думку з приводу законодавства про тред-юніони (Поленті, Гінгріч та Кейн), висловилися на підтримку цього законодавства в тих штатах, де його ще немає.

3.3. Легітимізація шляхом культурних нарративів

Як задувалося вище, культурні нарративи – когнітивні моделі із структурою складнішою від структури фреймів, оскільки вони вибудовуються низкою чи певною конфігурацією фреймів. Як і фрейми та метафори, вони можуть бути потужним засобом легітимізації, особливо з огляду на те, що в їхню структуру "вмонтовані емоції" [7, с. 28]. Хоча емоції присутні і в структурі фрейму, емоційний аспект нарративу більш виразний, бо він є, по суті, розгортанням подій в межах певної історії, що неодмінно пов'язане з емоціями.

Розглянемо, як використовуються нарративи в дебатах на прикладі фрагменту виступів однієї з учасниць – Мішель Бакмен. Нарративи, вербалізовані в її висловлюваннях, найдоцільніше розглядати в ракурсі тактик

самопрезентації, які вона цілком зрозуміло використовує, змагаючись за номінацію. Водночас варто зауважити, що, аби якнайкраще себе "подати", кандидат від РП неодмінно проповідуватиме консервативні цінності. Відомо, що політикам властиво експлуатувати певні нарративи з метою подати у вигідному світлі себе та свої дії. Крім того, нарративи часто їм необхідні, аби пов'язати в одне логічне ціле запропоновану програму, запити електорату та власну потребу в легітимності. Як і можна сподіватися, найбільше в її висловлюваннях фігурують нарративи, в яких вона сама виконує центральну роль, найчастіше роль головного героя.

На початку телетрансляції, коли Джон Кінг, журналіст із CNN, який модерував дебати, попросив учасників представитися, ось як це зробила Бакмен:

- *Hi, my name is Michelle Bachmann. I'm a former federal tax litigation attorney. I'm a businesswoman. We started our own successful company. I'm also a member of the United States Congress. I'm a wife of 33 years. I've had five children, and we are the proud foster parents of 23 great children. And it's a thrill to be here tonight in the "Live Free or Die" state.*

Зауважимо, що деякі фрейми та нарративи, що активуються учасниками – і не тільки Бакмен – активуються інтуїтивно, без їх розуміння, в той час як інші, вірогідно, були включені свідомо. Не один, а кілька фреймів активуються в цьому короткому привітальному слові, причому найвиразніше проступає той, який формує нарратив Успішної Жінки. Цей нарратив покликаний зробити наголос на ній як освіченій людині та особі з великим досвідом. Зрозуміло, що ці якості вважаються доконечними для того, хто претендує на найвищу посаду в країні.

Ще один набір фреймів, що активуються в цьому самому висловлюванні, складає нарратив, який можна було б назвати нарративом Бізнес-леді, котрий безпосередньо пов'язаний із консервативним світобаченням. Власне, аби твердження *I'm a businesswoman. We started our own successful company* було значущим в контексті претендента на пост президента, його треба визначити відносно конкретної системи ідей. Ця система побудована на метафорі Уряд – як Бізнес. Згідно з цією суто республіканською метафорою, керівництво країною концептуалізується як керівництво компанією. Множинні проєкції між двома доменами задіюють різні елементи в даних двох фреймах. Інференцію, що тут природно напрошується, можна сформулювати так: "Якщо ти вправний у бізнесі, то це означає, що не менш вправно даватимеш собі раду з обов'язками президента". Підкреслимо, що це суто республіканська теза і жоден демократ не міг би використовувати нарратив бізнесмена як підставу для балотування на державну посаду. Але коли ви приймаєте конкретний нарратив, ви ігноруєте чи ховаєте реалії, які йому не відповідають [8, с.37]. Згідно з ключовими властивостями метафори відтінити одне і приховувати інше, метафора в основі даного нарративу залишає поза увагою те, що уряд як установа, яка не дає прибутку і не випускає нічого такого, що можна назвати "товаром" у звичному сенсі, оперує за цілковито іншими правилами, ніж, скажімо, корпорації, і тому, сама метафорична модель є не тільки хибною, а й шкідливою.

Ще один нарратив, який простежується в висловлюванні Бакмен, можна сформулювати як нарратив "Благодійності", в якому вона обіймає семантичну роль центрального героя. На те, що вона свідомо експлуатує цей потужний нарратив, вказує не тільки те, що в такому короткому вступному слові вона вирішила згадати, що вони з чоловіком взяли на виховання 23 дітей (це вважається вельми поширеною практикою в США). Про це

також свідчить вибір лексики (*proud foster parents; 23 great children*), а також той факт, що далі в дебатах, коли заходить мова про одностатеві шлюби, Бакмен повторює цей самий наратив:

- *There's a lot of single families and families with troubled situations. That's why my husband and I have broken hearts for at-risk kids and it's why we took 23 foster children into our home.*

Вибір емотивної лексики *have broken hearts*, а також використання розмовнішого *kids* замість *children*, що зумисне підкреслює емоційну заангажованість щодо долі цих дітей, як і щемливе *took into our home*, слугують маркерами свідомого намагання активувати наратив благодійництва, який, на її думку, сприятиме прихильнішому ставленню до неї виборців.

Нарешті, наратив, який, можна стверджувати, відіграє функцію самопросування і водночас висвічує консервативні принципи, активується в тому самому контексті обговорення одностатевих шлюбів. Це наратив Матері-Одиначки:

- *Now, I didn't come from a perfect background. My parents were divorced. And I was raised by a single mother.*

Цей наратив, який, без сумніву, викликає симпатію і співчуття сам по собі, покликаний відітнути інший, активований нею наратив – наратив Успішної жінки. Він особливо виразно демонструє той грандіозний шлях, який Мішель Бакмен пройшла, аби піднятися до свого нинішнього високого статусу: члена конгресу та претендента на пост президента. Особиста ідентичність визначається значною мірою наративами, якими ми живемо чи які нам приписують [7, с.34]. Ми розуміємо громадських діячів і політиків – в даному випадку Мішель Бакмен, – припасовуючи їх до глибинних наративів, які є частиною нашого мислення: наративів Успішної жінки, Бізнес-леді чи наративу Благодійництва. Лакофф стверджує, що ці наративи активуються і функціонують підсвідомо, майже рефлексивно. І так само автоматично, без жодного усвідомлення з нашої сторони, мозок приймає рішення за нас на основі цих наративів, як і на основі фреймів, бо це – все, що мозок має в своєму розпорядженні [ibid.].

Сила наративів також полягає в емоціях, які "вмонтовані" в їхню структуру: "наративи і фрейми – це не просто структури мозку з інформативним наповненням, а структури з інтегрованим інформативно-емоційним наповненням" [7, с.28]. Емоції сприяють активації емпатії і в такий спосіб підсилюють фрейми і коцепти, з ними пов'язані.

4. Висновок

Республіканські президентські дебати, які відбулися в червні 2011 року в шт. Нью-Гемпшир, репрезентативні щодо фреймів і культурних наративів, використовуваних в дискурсі республіканців загалом, оскільки в їх основі лежать традиційні цінності, постулати та принципи консервативної ідеології.

Фрейми, що активуються учасниками, є результатом як конвенціоналізованих в межах консервативної традиції практик, так і індивідуальних рішень. Переважна більшість фреймів, що експлуатуються учасниками дебатів, мають глибоке коріння в американській культурі загалом та культурі американського консерватизму зокрема. Як досвідчені політики, диспутанти продемонстрували знання щодо того, які фрейми використовувати для бажаного ефекту і які лінгвістичні маркери залучати для активації консервативних фреймів. Як і можна сподіватися, домінантними фреймами в дебатах були [Обмеження функцій Уряду], [Зниження Податків], [Дерегуляція Економіки], [Всеволодність Ринку]. Ці фрейми є невід'ємною частиною дискурсу американського консерватизму загалом. Фрейми, що маркують ці конкретні дебати (і, слід думати, й інші на цьому етапі історико-

політичного розвитку США), є своєрідними субфреймами перерахованих вище: [Фіаско Уряду Обами], [Анулювання Реформи Охорони Здоров'я], [Поразка Зовнішньої політики Демократів], [Припинення Соціальних "Подачок"] та ін. [Всеволодність Ринку] та [Обмеження функцій Уряду] виявилися найбільш рекурентними фреймами в аналізованих дебатах. Це пояснюється, очевидно, тим, що вони складають "серцевину" консервативної доктрини, а по-друге, вони завжди лежали в основі найдошкульнішої критики економічної політики чинного президента США.

Аналіз різних шляхів активації консервативних фреймів показав, що одні є більш експліцитними ніж інші. Найповніше експліковані фрейми спостерігаються на рівні речень, що й зрозуміло, адже розгорнуті синтаксичні структури уможливають повнішу артикуляцію фреймового наповнення. З іншого боку, вибір лексики з відповідним когнітивним потенціалом є імпліцитнішим, бо слова називають елементи фреймів і в такий спосіб активують їх без усвідомлення цього слухачем. Тому можна припустити, що лексичні маркери фрейму є ефективнішим методом "засвічування" фрейму, оскільки його активація, особливо неодноразова, сприяє підсвідомій його легітимації, як це було очевидно з фреймом *right-to-work* frame. Активація такого фрейму з подальшим повторенням і закріпленням здатна "пригнічувати" альтернативні фрейми, а відтак, призводить до подальшої легітимації в свідомості слухача.

Аналізований матеріал також засвідчив, що культурні наративи є потужним інструментом легітимації з огляду на активацію емоційного потенціалу, закладеного в них. Наративи, імпліцитно вербалізовані Мішель Бакмен, сприяють підсиленню консервативних цінностей (наратив Бізнес-леді), з одного боку, а з іншого, слугують саморекламою (наратив Успішної жінки, наратив Благодійництва).

Ефективність легітимації шляхом когнітивних структур досягається за рахунок їхнього прихованого впливу на свідомість слухача – на відміну від інших форм легітимації (за Т.ван Лювеном), активація, закріплення та легітимація фреймів відбувається, здебільшого, без усвідомлення цього об'єктом легітимації. Подальшим логічним кроком у аналізі легітимації поглядів (політики, цінностей тощо) шляхом активації когнітивних структур мало б стати дослідження прототипних ефектів (типових, ідеалізованих тощо прикладів), що активуються в мовленні політиків.

Список використаних джерел

1. Демьянков В.З. Фреймовая семантика // Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. // [Под общ. ред. Е.С. Кубряковой]. – М.: Филологический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова, 1996. – С.189-191.
2. Попова З.Д. Когнитивная лингвистика / З.Д.Попова, И.А. Стернин. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.
3. CNN Live Event/Special, 2011: Republican Debate [Електронний ресурс] // 4 Parts. – Режим доступу: <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/1106/13/se.03.html> <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/1106/13/se.04.html> <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/1106/13/se.05.html> <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/1106/13/se.06.html>
4. Fillmore Ch. J. An alternative to checklist theories of meaning / Charles J. Fillmore // Papers from the First Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society, 1975. – P. 123-132.
5. Fillmore Ch. J. Frame semantics / Charles J. Fillmore // Linguistics in the morning calm: Selected papers from SICOL-1981 // Ed. by The Linguistic Society of Korea. – Seoul: Hanshin, 1982. – P. 111-138.
6. Lakoff G. Cognitive models and prototype theory // Concepts and conceptual development: ecological and intellectual factors in categorization / George Lakoff // U. Neisser (ed.). – New York: Cambridge University Press, 1987. – P. 63-100.
7. Lakoff G. The political mind: why you can't understand 21st-century American politics with an 18th-century brain / George Lakoff. – New York: Viking Penguin, 2008. – 304 p.

8. Lakoff G. The political mind: a cognitive scientist's guide to your brain and its politics / George Lakoff. – New York: Penguin Books, 2009. – 320 p.

9. Lakoff G. Philosophy in the flesh: the embodied mind and its challenge to western thought / George Lakoff, Mark Johnson. – New York: Basic Books, 1999. – 550 p.

10. Van Leeuwen T. Discourse and practice: new tools for critical discourse analysis / Theo van Leeuwen. – New York: Oxford University Press, 2008. – 192 p.

11. Weber M. Economy and society / Max Weber. – Berkeley, CA: University of California Press, 1978. – 1469 p.

Надійшла до редколегії 29.07.16

У. Потятнык, канд. філол. наук, доц.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, Украина

ЛЕГИТИМАЦІЯ КОНСЕРВАТИВНИХ ФРЕЙМОВ: КОГНІТИВНИЙ АНАЛІЗ

В статті розглядаються когнітивні структури (експліцитні та імпліцитні фрейми та культурні нарративи), які активуються в мові семи кандидатів на пост президента від Республіканської партії США в час телевізійних дебатів. Даним дослідженням автор намагається продемонструвати, яким чином і за допомогою яких мовних засобів активується консервативних фреймів сприяє посиленню та легітимації принципів, переконань і ціннісних систем американського консерватизма.

Ключові слова: легітимація, фрейм, активація фрейма, культурний нарратив.

U. Potiatnyk, Cand. of Philology, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

LEGITIMATION OF CONSERVATIVE FRAMES: COGNITIVE ANALYSIS

By identifying cognitive structures in the language of seven Republican presidential candidates – as they debate each other on television as part of the nominating process of US presidential elections – the present study seeks to demonstrate in what way and through what linguistic means the activation of explicitly and implicitly articulated conservative frames and cultural narratives helps to reinforce and ultimately legitimize ideas, principles and value systems of conservative worldview.

Key words: legitimation, frame, frame activation, cultural narrative.

УДК 811.133.1

М. Шевченко, канд. філол. наук

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО НАПРУЖЕННЯ У РОМАНІ ГІЙОМА МЮССО "ДІВЧИНА З БРУКЛІНУ"

Статтю присвячено виявленню лексико-семантичних засобів створення й вираження емоційного напруження у психологічному трилері з елементами детективу "Дівчина з Брукліну" Гійома Мюссо. Встановлено визначальні риси даного жанру, такі як напружений сюжет, динамізм, ефект саспенсу, реалізація категорії перспекції, ефект цікавості, яскраво виражена емотивність. Емоційно-чуттєве сприйняття тексту забезпечується за допомогою описання зовнішньої та вісцеральної вираженості переживань персонажів, використання таких лексико-семантичних і стилістичних засобів як соматизми, кінематичні висловлювання, тропи.

Ключові слова: психологічний трилер, емотивність, нарративна напруга, категорія перспекції, соматизм.

Метою статті є дослідження лексико-семантичних засобів вираження емоційного напруження у романі-трилері Гійома Мюссо "Дівчина з Брукліну". Об'єктом дослідження є текст роману Г. Мюссо, предметом дослідження виступають засоби створення і вираження емоційного напруження у ньому.

Ефект напруги у художньому тексті становив об'єкт багатьох лінгвістичних, літературознавчих праць, а також досліджень у сфері кінематографії, психології. Особливу увагу приділяли формуванню теоретичних підходів до аналізу поняття саспенсу, дослідженню механізму його створення, пошукам універсальних засобів створення гострої напруги у художньому тексті (Р. Бароні, Р. Герріг, П. Вордерер, Т. Юдіна, О. Воробйова та ін.).

Реалізація саспенсу, який Т. Юдіна [5] визначає як змістовну текстову категорію напруги, є результатом дії кількох факторів, одним з яких є забезпечення високого ступеню емоційно-чуттєвого сприйняття тексту. Зокрема, це є однією з визначальних рис романів жанру трилеру.

Жанр трилеру представляє оповідь, що своїм сюжетом провокує раптове напруження емоцій, наростання відчуття тривоги, непевності, замирання перед обличчям невідомості, небезпеки. Існує велике розмаїття піджанрів трилеру, як-от комедійний, шпигунський, юридичний, містичний, політичний, романтичний, екотрилер, технотрилер, трилер-катастрофа тощо [2, с. 33-35]. До одного з цих підвидів, а саме психологічного, належить новий роман сучасного французького письменника Гійома Мюссо "Дівчина з Брукліну". Ядровими озна-

ками, що складають жанрове поле психологічного трилеру, є напруженість, динамізм, яскраво виражена емотивність. Варто відзначити, що в даному випадку трилеру властиві також риси детективного жанру, такі, як ефект цікавості, саспенс.

У романі йдеться про відчайдушні пошуки письменником Рафаелем його нареченої Анни, яка зникла після їхньої сварки, під час якої вона зізналася, що має від нього таємницю і показала фотографію скоєного. Побачене настільки приголомшило Рафаеля, що він вирішив піти, відчувачи як руйнується все, що складало його щастя. Але прийшовши до тями після шоку, він повертається, щоб почути всю історію. Та наречена зникла і головний герой вирішує будь що її відшукати. Такою є фабула роману, яка споріднює його із детективним жанром. Але якщо ознакою детективу як жанру є наявність злочину, то тут психологічну нарративну напругу формує певна таємниця, недосказаність.

Розвитку саме детективного типу сюжету сприяє також присутність персонажа Марка Карадека, колишнього поліцейського у відставці, який допомагає Рафаелю у справі пошуків зниклої нареченої. Адаже з цим персонажем пов'язано вживання великої кількості лексики сфери поліцейського розслідування: *flic de la BRB, juge d'instruction, kit de police scientifique, Ebony&Ivory, scène de crime, corps carbonisés, traces ADN, autopsie, fichier des empreintes digitales, test salivaire, faux papiers, géolocalisation du téléphone, historique des appels, enquête, être fiché au FAED, vérifier l'information*